

DE VREDERECHTER VAN DE TOEKOMST

Dit thema werd meermaals behandeld, maar wordt in het licht van de recente hervormingen van Justitie geactualiseerd.

De *juge de paix* is een kind van de Franse revolutie, die het instituut van de Leidse *vredemakers* als voorbeeld nam. Ieder kanton had zijn vrederechter, al dan niet jurist. Met als voornaamste opdracht: verzoenen. Hij verdween in Frankrijk in 1958. In Nederland werd de kantonrechter vanaf 1838 stap voor stap verschaald tot een rechter in civiele zaken in de arrondissementsrechtbank, maar er ontstaat gelukkig een kentering.

Met de invoering van het Gerechtelijk Wetboek verloor de vrederechter de functie van strafrechter in politiezaken. Nadien kreeg hij wel talrijke nieuwe bevoegdheden, waaronder de dringende voorlopige maatregelen tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden, de bescherming van de geesteszieken, het consumentenkrediet, het voorlopig bewind, de appartementsmede-eigendom en recent de krakerswet.

1996 was voor justitie een *annus horribilis*. Dit gebeuren leidde tot de oprichting van de Hoge Raad voor de Justitie en van de Adviesraad van de Magistratuur. Het was tevens de start van talrijke hervormingsplannen met als orgelpunt de ingrijpende hervormingen tijdens de vorige en de huidige legislatuur.

Het aantal gerechtelijke arrondissementen werd herleid van 27 tot 12 en in elk gerechtelijk arrondissement kwamen er een voorzitter en een ondervoorzitter van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank, met uitzondering van de gerechtelijke arrondissementen Brussel en Eupen. De horizontale mobiliteit van de vrederechters binnen het gerechtelijk arrondissement werd ingevoerd.

De vrederechter verloor zijn pijler als familierechter. Alle commerciële geschillen tussen ondernemingen verhuisden naar hun 'natuurlijke rechter'.

Vooraf om te besparen werden de zetels van een kanton gecentraliseerd en het aantal kantons herleid van 187 tot 162.

De algemene bevoegdheid wordt op 1 september 2018 verdubbeld tot € 5.000,00 en de aanleg verhoogd tot € 2.000,00.

'Het specifieke profiel van de vrederechter wordt niet bepaald door wat hierover geschreven en verkondigd wordt, maar wel door de bevoegdheden die door haar of hem worden uitgeoefend'. De vrederechter is bij uitstek de beschermrechter, de nabijheidsrechter en de verzoeningsrechter.

De vrederechter was van oudsher de beschermrechter van de minderjarigen, onder ouderlijk gezag of voogdij. Sinds 1 september 2014 stelt hij de bewindvoerder(s) aan over de persoon en/of de goederen van wilsonbekwame meerderjarigen. Hiermee heeft de wetgever de vrederechter bevestigd in zijn rol van natuurlijke rechter voor de bescherming van de belangen van de meest kwetsbaren.

Dit vormt voor de vrederechters, maar ook voor de griffiers, de assistenten en de medewerkers van de griffies een belangrijk onderdeel van hun werklast.

Het vergt een bijzondere attitude: de vrederechter luistert naar de minderjarige, de beschermde persoon en de vertrouwenspersoon. Hij heeft begrip voor hun soms heel verschillende culturele achtergronden, geloofsovertuigingen en levensbeschouwingen. Hij tracht redelijke wensen te vervullen, zonder afbreuk te doen aan de universele en Europese normen en waarden, zoals gelijkheid, vrije meningsuiting en scheiding van kerk en staat, noch aan het Europese recht en het Belgische recht, waartoe het internationaal privaatrecht behoort. Hij zoekt creatief naar billijke oplossingen. Hij motiveert oog in oog met de burger in een begrijpelijk Nederlands waarom hij een machtiging weigert of verleent. Maar hij zal zich altijd moeten behoeden voor zelfgenoegzaamheid.

Deze kerntaak neemt in omvang en in moeilijkheidsgraad toe naarmate de bevolking vergrijsst en kleurrijker wordt, de burger mondiger wordt, het Europese recht en het Belgische recht met zijn wetten, decreten en ordonnanties complexer worden, het internationaal privaatrecht door de vluchtelingen-stroom vaker wordt toegepast en de voorkeur van de vrederechter blijft uitgaan naar familiale bewindvoerders aan wie soms omvangrijke budgetten worden toevertrouwd.

De exclusieve bevoegdheid van de vrederechter van de woonplaats van de verweerder als nabijheidsrechter werd uitgebreid met alle vorderingen tot betaling van een geldsom tegen natuurlijke personen voor het leveren van elektriciteit, gas, warmte of water of voor het aanbieden van een elektronisch communicatienetwerk. Het valt te betreuren dat de wetgever deze bevoegdheid niet heeft willen uitbreiden tot alle vorderingen tot betaling van een geldsom (factuur), zowel van ondernemingen als van niet-commerciële instellingen. Hierdoor kunnen grote ondernemingen hun rechtsvorderingen concentreren in een enkel vredegerecht, waardoor de herverdeling van de werklast wordt ontworpen en aan de vrederechter zijn functie van nabijheidsrechter wordt ontnomen.

De minister van Justitie beoogde voor deze invorderingen het 'betalingsbevel' in te voeren, waarop de rechterlijke controle 'de diepgang van een surfplank' heeft.

Het Koninklijk Verbond van de Vrederechters en Politierechters heeft herhaaldelijk gewezen op het gevaar voor misbruiken door de schuldundustrie, niet alleen door het verhogen van de factuur met woekerintresten en met exorbitante opzeg- en schadevergoedingen, maar ook door het sluiks factureren van dergelijke vergoedingen.

Met hetzelfde oogmerk worden de Europese betalingsbevelprocedure en de Europese procedure voor geringe vorderingen oneigenlijk gebruikt door ondernemingen en incassokantoren. Dit door hun schuldvordering tegen de consument al dan niet fictief over te dragen aan een zusteronderneming in een andere lidstaat van de Europese Unie om alzo aan hun schuldvordering een grensoverschrijdend karakter te kunnen verlenen.

Het invorderen van (onbetwiste) geldschulden via *buitengerechtelijke bemiddeling* is zinloos. Bemiddeling kost ook tijd en geld, reden waarom een debiteur met financiële problemen nooit het initiatief neemt. Het vereist bovendien een mentaliteitswijziging. En in geval van een akkoord bij een buitengerechtelijke bemiddeling onder leiding van een erkend bemiddelaar zal het bemiddelingsakkoord ter homologatie moeten voorgelegd worden aan de bevoegde rechter om een uitvoerbare titel te bekomen.

De vrederechter wil geen massaproductant blijven van (verstek)vonnissen die niet alleen de griffie overbelasten, maar bovendien en vooral de schuldenberg exponentieel verhogen. Armoede en in het bijzonder kinderarmoede moeten mede bestreden worden door de rechtsvordering tot betaling van een geldschuld vooraf *ter minnelijke schikking* voor te leggen aan de vrederechter. Deze procedure is gratis.

Het volstaat echter niet om de voorafgaande poging tot minnelijke schikking te verplichten. Men moet ze promoten. Dit kan door de onderneming wettelijk te verplichten om uiterlijk een maand voor de dagvaarding een kopie van de aanmaning aan het OCMW of het CAW te zenden. Deze hulpverleners kunnen veelal via een eenvoudig huisbezoek de oorzaak van de wanbetaling vaststellen en de onderneming verzoeken om de consument door de griffie van het vredegerecht van zijn woonplaats te laten oproepen voor een minnelijke schikking. Dit om een afbetalingsplan te bereiken of te bekrachtigen. Mocht de onderneming de consument onmiddellijk dagvaarden, dan mag de vrederechter de onderneming veroordelen tot de kosten van het geding. Maar alleen de tussenkomst van de wetgever geeft rechtszekerheid.

In functie van de armoedebestrijding is de vrederechter de natuurlijke rechter voor de collectieve schuldenregeling, maar de griffies van de vredegerichten kunnen deze

omvangrijke administratieve werklast enkel van de arbeidsrechtbanken overnemen na een grondige werklastmeting, een aangepast ICT-programma en een mutatie van personeel.

Een minnelijke schikking voor de vrederechter is ook aangewezen voor kleine geschillen tussen ondernemingen waarvoor het betalingsbevel van de gerechtsdeurwaarder of een dagvaarding voor een verafgelegen ondernemingsrechtbank te duur, te traag en te log is.

Maar bovenal is de minnelijke schikking voor de vrederechter de aangewezen snelle, kosteloze en vormloze toegang tot de rechter voor de meeste geschillen die thans tot de exclusieve bevoegdheid behoren van de familierechtbank, waar de familierechter de partijen met hun advocaten systematisch verwijst naar de kamer voor minnelijke schikking die wordt voorgezeten door een erkend bemiddelaar in familiezaken (trajectbemiddelaar).

Tot slot kunnen ook kleinere bestuursrechtelijke geschillen waaronder het hoger beroep tegen een administratieve maatregel of sanctie, best aan de vrederechter worden voorgelegd.

De bij de inleiding vermelde Franse en de Nederlandse blunder zal niet in België, maar evenmin in Vlaanderen na een regionalisering van Justitie worden herhaald, zolang de vrederechter de bevoegdheden van beschermrechter en van nabijheidsrechter behoudt en die van hem een bijzondere attitude vereisen met het oog op de verzoening.

4

Alleen de figuur van de vrederechter kan de kloof tussen de burger en Justitie verkleinen. Hij kan bemiddelen waardoor het recht beter beantwoordt aan het rechtvaardigheidsgevoel. Hij beoogt burgers harmonieus te laten samenleven in een intolerante wereld. Hij tracht te voorkomen dat de burger het recht in eigen handen neemt en dat de frustratie van de burger een voedingsbodem vormt voor de opmars van het populisme.

De vrederechter blijft een onvervangbare schakel in een onafhankelijke Justitie die een van de drie pijlers vormt van onze moeizaam verworven en kostbare democratische rechtstaat.

Daarom durven wij aan onze recent benoemde vrederechters en aan onze toekomstige vrederechters met de hand op het hart zeggen: "Heb vertrouwen in de toekomst".

Brussel, 30 mei 2018.

Lode VRANCKEN
vrederechter van het kanton Genk,
ere-advocaat bij de balie van Tongeren,
erevoorzitter van het Koninklijk Verbond van
Vrede- en Politierechters van België vzw.